

RAMY KWALIFIKACJI W EUROPIE

Etap dojrzałości

Ramy kwalifikacji w Europie wchodzą w okres dojrzałości - po etapie opracowania i formalnego przyjęcia zaczyna się dla nich faza operacyjna. Ramy kwalifikacji, promujące koncentrację na efektach uczenia się, zmieniają się w niektórych krajach z narzędzia wykorzystywanego do opisu systemów kwalifikacji w sposób na ich reformowanie i modernizację.

Z wyjątkiem ram: irlandzkiej, francuskiej i funkcjonujących w Zjednoczonym Królestwie, krajowe ramy kwalifikacji (KRK) w Europie mają wciąż jeszcze dość krótką historię. Prace nad nimi prowadzone były w ciągu ostatniego dziesięciolecia w reakcji na wydane w 2008 r. zalecenie w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji (ERK). Przyszłe oddziaływanie tego stosunkowo nowego instrumentu zależy od tego, czy stworzy on nową wartość dla użytkowników końcowych, którymi mogą być uczący się, rodzice, pedagodzy, instruktorzy, pracodawcy itd. Osiągnięcia dokonane na tym polu w 2015 r. ⁽¹⁾ to pierwsze sygnały wskazujące na potencjalną rolę, którą ramy mogą odegrać w przyszłości.

Obecna sytuacja

Przy pracach nad europejskimi ramami kwalifikacji współpracuje obecnie 39 krajów ⁽²⁾, a łącznie opracowano już 43 krajowe ramy kwalifikacji (KRK). Ramy kwalifikacji nie tylko przyczyniają się do zwiększenia

przejrzystości i porównywalności kwalifikacji na poziomie ogólnoeuropejskim, ale odgrywają też coraz istotniejszą rolę w wymiarze krajowym. Na koniec 2015 r. sytuacja przedstawiała się następująco:

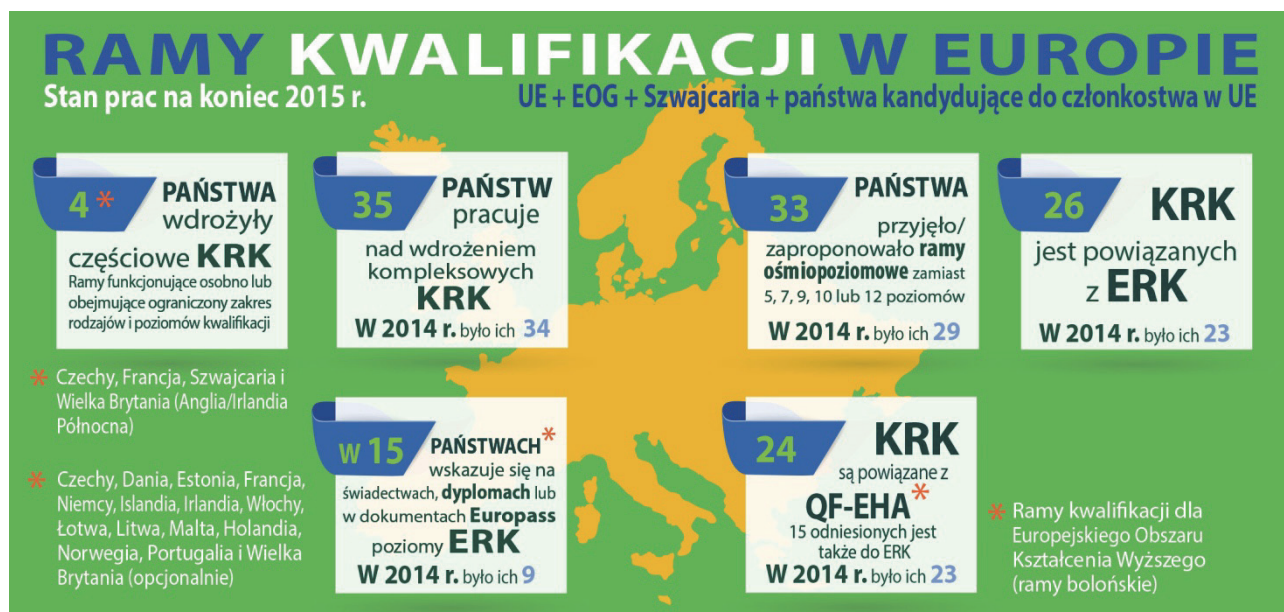
(a) Ramy kwalifikacji w 23 krajach weszły już w fazę operacyjną (w 2014 r. było to 18 krajów). Można je podzielić na dwie główne kategorie:

- 17 krajów dysponuje już w pełni operacyjnymi ramami kwalifikacji. Są to Belgia, Czechy (częściowe ramy kwalifikacji dla kształcenia i Szkolenia zawodowego), Dania, Estonia, Francja, Niemcy, Islandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Malta, Norwegia, Holandia, Portugalia, Szwecja, Szwajcaria i Wielka Brytania. Oznacza to znaczny wzrost w porównaniu z 2014 r., kiedy w tej kategorii znajdowało się jedynie siedem państw ⁽³⁾. W tych 17 państwach funkcjonuje 21 różnych ram - w tym trzy w Belgii (dla społeczności flamandzkiej,

⁽¹⁾ Od 2009 r. Cedefop przeprowadza coroczne badania postępów w pracach nad KRK w Europie.

⁽²⁾ Obok 28 państw członkowskich UE we współpracy uczestniczy też Albania, Bośnia i Hercegowina, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Islandia, Kosowo, Lichtenstein, Czarnogóra, Norwegia, Serbia, Szwajcaria i Turcja.

⁽³⁾ Analiza i przegląd rozwoju krajowych ram kwalifikacji w krajach europejskich, raport roczny, 2014 r. <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/6127>.

francuskojęzycznej i niemieckojęzycznej) oraz w trzech krajach Wielkiej Brytanii (Anglii/Irlandii Północnej, Szkocji i Walii);

- W sześciu państwach (Chorwacji, Grecji, Czarnogórze, Słowacji, Turcji i na Łotwie) krajowe ramy kwalifikacji weszły we wczesną fazę operacyjną. Oznacza to, że w państwach tych zakończono początkowy etap projektowania i przyjęcia ram. Praktyczne wdrażanie ram jest kontynuowane, ale płynące z nich korzyści oraz widoczność dla użytkowników końcowych są wciąż ograniczone.
- (b) Sześć państw przechodzi obecnie proces formalnego przyjęcia ram (Hiszpania, Węgry, Austria, Polska, Słowenia i Finlandia). W krajach tych ukończono początkową fazę projektowania technicznego i koncepcyjnego; wdrożenie ramy nastąpi po akceptacji politycznej i ustanowieniu rozwiązań prawnych. W Austrii, Słowenii i Polsce uchwalono już niezbędne ustawy odpowiednio w grudniu 2015 r. i w styczniu 2016 r.; na Węgrzech i w Hiszpanii przyjęcie ustaw przewidywane jest na początku 2016 r.;
- (c) Pozostałe kraje, głównie zaś te, które przystąpiły do współpracy z zakresie ERK w ciągu ostatnich dwóch lat (tj. Albania, Bośnia i Hercegowina, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Kosowo i Serbia) wciąż pracują nad projektowaniem i formalnym przyjęciem swoich ram. Grupy interesu we Włoszech opracowały plan działania (tzw. „mapę drogową”) w zakresie ustanowienia KRK, wraz z kwalifikacjami krajowymi i regionalnymi, do czerwca 2016 r.

Wejście w dojrzałość

Najważniejszą zmianą w porównaniu z 2014 r. jest liczba krajów dysponujących w pełni funkcjonalnymi ramami, która zwiększyła się ponad dwukrotnie. Najdojrzałe i najlepiej ugruntowane ramy kwalifikacji opracowane we Francji, Irlandii i Wielkiej Brytanii przechodzą obecnie przegląd. Wynika z niego, że krajowe ramy kwalifikacji muszą być stale udoskonalane by zachować aktualność i móc tworzyć wartość dodaną. Osiągnięcie pełnej fazy operacyjnej oznacza, że:

- zakończona została faza projektowania i rozwoju koncepcyjnego i technicznego;
- dokonano formalnego przyjęcia ram;
- w ramach zawarto kwalifikacje z różnych obszarów kształcenia i szkoleń;
- ramy są dostępne i widoczne dla wszystkich głównych i grup interesu oraz dla ogółu opinii publicznej np. w postaci baz danych dotyczących kwalifikacji oraz poprzez zawarcie odniesień do odpowiednich poziomów w dokumentach poświadczających kwalifikacje i suplementach Europass.

Choć sytuacja wciąż jest różna, jeżeli chodzi o ogólne wdrożenie (np. uwzględnianie poszczególnych kwalifikacji), we wszystkich 17 państwach, w których funkcjonują w pełni operacyjne ramy kwalifikacji stworzono już mapę kwalifikacji krajowych opartą na efektach uczenia się. Celem tego działania jest zagwarantowanie większej przejrzystości, porównywalności i przenikalności. Niektóre z ram mają funkcję regulacyjną (Francja) lub reformacyjną (Islandia, Portugalia) i bezpośrednio wpływają na sposób ustanawiania standardów, opracowywanie programów nauczania oraz kształtowanie praktyki dydaktyczno-szkoleniowej w sposób umożliwiający koncentrację na efektach uczenia się.

Przyszłość

W badaniu przeprowadzonym przez Cedefop w listopadzie 2015 r. ⁽⁴⁾ poszczególne państwa poproszono o odpowiedź na dwa podstawowe pytania na temat obecnej i przyszłej roli KRK w krajowych politykach dotyczących kształcenia, szkoleń i zatrudnienia:

- Jak trwałym instrumentem są krajowe ramy kwalifikacji? W jakim stopniu ramy kwalifikacji stały się stałymi elementami krajowego systemu kwalifikacji i w jakim stopniu mają wpływ na polityki i praktykę?
- Jak widoczne stały się KRK? Czy uczący się, rodzice i pracodawcy mają świadomość istnienia ram i czy korzystają z nich w toku nauki lub zatrudnienia?

Trwałość

Osiągnięcie fazy operacyjnej przez znaczną liczbę KRK wiąże się z nowymi wyzwaniami. Opracowanie KRK zapoczątkowało zalecenie w sprawie ustanowienia ERK i wskazane w nim terminy, jednak ich przyszła konsolidacja i wpływ będzie uzależniony od gotowości władz krajowych oraz grup interesu do zapewniania stałego, długoterminowego wsparcia.

Badanie z 2015 r. dostarcza informacji na temat politycznej i praktycznej trwałości KRK. W wielu krajach uznaje się już KRK za stały element krajowego systemu kwalifikacji. Wiele osób uważa, że ustanowienie solidnych podstaw prawnych i wyznaczenie jasnych celów politycznych jest nieodzowne, by zrozumieć przyszłą rolę ram. Za warunek konieczny oraz gwarancję trwałości KRK uznawane jest także aktywne zaangażowanie grup interesu w ramach systemu kształcenia i szkoleń, a także poza nim.

Przedstawiciele nielicznych krajów (np. Liechtensteinu i Węgier) wyrazili wątpliwości co do przyszłej funkcji ram, podkreślając potrzebę wyjaśnienia i/lub wzmoc-

⁽⁴⁾ Do udziału w badaniu zaproszono wszystkie 39 państw współpracujących w zakresie ERK.

nienia politycznego mandatu leżącego u ich podstaw. Inne państwa, takie jak Grecja czy Norwegia, zauważyły, że zmiana krajowych priorytetów politycznych może mieć wpływ na nowe narzędzia, takie jak KRK.

Podczas gdy w większości państw panuje przekonanie, że ramy będą wykorzystywane stale, niektórzy podkreślają, że ostateczny wpływ ram będzie zależał włączenia do obowiązujących polityk i procesów. Trudniej będzie te oczekiwania w przypadku takich ram kwalifikacji, które są oddzielone instytucjonalnie i nie zintegrowane w obszarze odpowiednich polityk.

Okolo jedna trzecia państw⁽⁵⁾ uważa KRK za narzędzie reform. Mają nadzieję, że jego zastosowanie pomoże w restrukturyzacji, wzmocnieniu i/lub uregulowaniu krajowych systemów kwalifikacji. Choć przedstawiciele wielu państw podkreślali początkowo, że krajowe ramy kwalifikacji powinno się wykorzystywać do opisu systemów kwalifikacji, a nie do ich zmiany, odkrywają oni teraz coraz szerzej potencjał reform, który niosą ze sobą KRK i są zainteresowani połączeniem obu tych funkcji⁽⁶⁾. Trend ten jest powiązany z coraz bardziej powszechnym stosowaniem efektów uczenia się oraz ich wpływem na standardy kwalifikacji, podstawy programowe, ocenianie oraz stosowane metody kształcenia i szkolenia.

Utrzymanie i trwałość ram kwalifikacji jest uzależnione od zaangażowania zasobów finansowych i ludzkich poczynionych przez państwa europejskie. Badanie wykazało, że na KRK przeznaczają się ograniczone, aczkolwiek widoczne zasoby. W większości państw wdrożenie KRK wspiera stały zespół pracujący w pełnym wymiarze godzin. Zwykle jest to sekretariat złożony z 2-4 ekspertów. W niektórych krajach, szczególnie zaś w tych, gdzie ramy kwalifikacji już bardziej okrzepły, wdrażanie KRK leży w gestii ministerstw lub specjalnych instytucji odpowiedzialnych za kwalifikacje i/lub zapewnienie jakości. Wiele państw zaznacza, że kiedy KRK wejdą w pełną fazę operacyjną konieczne będzie zaangażowanie większych zasobów finansowych i ludzkich.

Upowszechnianie

Większość ram kwalifikacji w Europie nie jest dotąd szczegółowo znana opinii publicznej. Jest to zrozumiałe ze względu na czasochłonność wstępnych prac projektowych, ale powinno się teraz zmienić. Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie KRK może nastąpić na różne sposoby - między innymi

⁽⁵⁾ Na przykład Belgia (Flandria), Bułgaria, Chorwacja, Estonia, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Grecja, Węgry, Islandia, Malta, Czarnogóra, Portugalia, Słowacja i Turcja.

⁽⁶⁾ Na przykład Luksemburg, Holandia, Austria i Polska.

wykorzystując krajowe bazy danych i kampanie informacyjne. Zasadniczą zmianę stanowić będzie wskazywanie poziomów KRK (oraz ERK) na samych dokumentach poświadczających kwalifikacje (świadectwach i dyplomach)⁽⁷⁾. Dzięki temu poprawi się wiedza na temat ram nie tylko wśród uczących się, ale także wśród pracodawców.

Badanie wykazało, że poszczególne państwa coraz częściej umieszczają lub planują umieszczać poziomy KRK na świadectwach i dyplomach. Zmiany te wprowadziło już 15 krajów⁽⁸⁾, a kolejne 10⁽⁹⁾ nosi się z zamiarem ich wprowadzenia w najbliższej przyszłości. Dania, Niemcy, Estonia, Francja, Irlandia, Litwa i Malta to kraje, które zaczęły już w wielu przyznawanych kwalifikacjach jasno określać stosowne poziomy KRK i ERK. Zróżnicowanie na tym etapie wdrażania odzwierciedla częściowo potrzebę dostosowania istniejących przepisów prawnych.

Perspektywy

Badanie przeprowadzone w 2015 r. wykazało pewne wyzwania stojące przed europejskimi krajowymi ramami kwalifikacji:

- KRK muszą w większym stopniu umożliwiać potwierdzenie kompetencji zdobytych w drodze nieformalnego i pozaformalnego uczenia się. Niezwykle ważne jest, by ramy miały pozytywny wpływ na politykę uczenia się przez całe życie i tworzyły wartość dodaną dla rozwoju kariery zawodowej;
- KRK muszą zachęcać do wykorzystywania efektów uczenia się do tworzenia i przeglądu standardów kwalifikacji, podstaw programowych i sposobów oceniania;
- W poszczególnych państwach należy szerzej informować opinię publiczną o KRK, a także zapewnić większe zaangażowanie zainteresowanych osób i interesariuszy, zarówno z obszaru kształcenia/szkoleń, jak i z rynku pracy.
- W poszczególnych państwach należy zapewnić lepszą integrację KRK z politykami dotyczącymi edukacji, szkoleń i zatrudnienia, co pomoże w pełni wykorzystać ich potencjał.
- KRK muszą być ściśle powiązane z politykami i praktykami w zakresie zapewnienia jakości.

Wygląda na to, że KRK są wprowadzane trwale. Rozwijają się i zmieniają, a wiele z nich weszło już w

⁽⁷⁾ Dlatego właśnie w zaleceniu w sprawie ERK zachęcano poszczególne kraje do załączania odniesień do poziomów kwalifikacji w dyplomach i świadectwach.

⁽⁸⁾ Czechy, Dania, Niemcy, Estonia, Francja, Islandia, Irlandia, Włochy, Łotwa, Litwa, Malta, Holandia, Portugalia, Norwegia i Wielka Brytania (opcjonalnie).

⁽⁹⁾ Na przykład Austria, Belgia, Grecja, Węgry, Chorwacja, Czarnogóra, Słowenia, Szwecja i Turcja.

etap pełnej dojrzałości. Czas teraz pokazać ich wpływ i poszukiwać nowych sposobów wykorzystania możliwości, które oferują.

Europejskie ramy kwalifikacji - dotychczasowe postępy

Do grudnia 2015 roku krajowe ramy kwalifikacji zostały powiązane z ERK w 26 krajach. Są to: Austria, Belgia (Flandria i Walonia), Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Dania, Estonia, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Islandia, Irlandia, Włochy, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Malta, Czarnogóra, Holandia, Norwegia, Polska, Portugalia, Słowenia, Szwajcaria i Wielka Brytania (Anglia, Szkocja i Walia). Trzy inne kraje (Cypr, Słowacja i Rumunia) prowadzą obecnie rozmowy z grupą doradczą ds. ERK na temat raportów referencyjnych.

Oczekuje się, że pozostałe państwa pójdą w najbliższej przyszłości w ich ślady, co oznacza, że pierwszy etap procesu odniesienia KRK do ERK jest bliski ukończenia. Inne kraje sporządzać będą regularne raporty aktualizacyjne, jako że wdrażanie ERK to proces ciągły (Estonia i Malta przedłożyły swoje aktualizacje w 2015 r. zapoczątkowując tę fazę).

Informacje zebrane dzięki raportom referencyjnym przyczyniają się do większej przejrzystości kwalifikacji na wszystkich szczeblach i budują zaufanie pomiędzy krajami.

Globalny wymiar ram kwalifikacji

Ramy kwalifikacji - zarówno krajowe, jak i regionalne - pojawiają się szybko na całym świecie. Według aktualnego wykazu ram kwalifikacji pt. „*Global inventory on regional and national qualifications frameworks*” opublikowanego wspólnie przez Cedefop, UNESCO i Europejską Fundację Kształcenia (ETF) w 2014/15 r. ⁽¹⁰⁾ w opracowanie i wdrażanie ram kwalifikacji w 2014 r. zaangażowanych było ponad 150 państw i terytoriów. Zacieśnia się współpraca międzynarodowa dotycząca korzystania z krajowych ram kwalifikacji za pośrednictwem ram transnarodowych, sprzyjając ich wzajemnemu uznawaniu. To samo dotyczy regionalnych ram kwalifikacji, do których odniesione są ramy krajowe istniejące w danym regionie.⁽¹¹⁾ Przyjmując za punkt wyjścia postępy dokonane w opracowywaniu krajowych i regionalnych ram kwalifikacji, UNESCO bada techniczne i koncepcyjne możliwości stworzenia światowych poziomów odniesienia dla kwalifikacji oraz rozważa warunki konieczne do większego zestrojenia ram regionalnych.

Cedefop i międzynarodowe prace nad ramami kwalifikacji

Aby pomóc otworzyć europejskie kształcenie i szkolenia na zmiany zachodzące w wymiarze międzynarodowym oraz dostosować się do odpowiednich wymagań, Cedefop wspiera międzynarodowe prace nad ramami kwalifikacji. W 2015 r. opracowano wspólnie trzy badania techniczne dotyczące związków pomiędzy ERK a ramami kwalifikacji w Australii (AQF), Nowej Zelandii (NZQF) oraz Hong Kongu (HKQF). Wnioski wyciągnięte z trzech projektów pilotażowych dostarczą decydom wiedzy o możliwościach przyszłego uzgodnienia ERK z pozaeuropejskimi ramami regionalnymi i krajowymi.

Cedefop wnosi wkład w dialog i współpracę dotyczącą regionalnych ram kwalifikacji, promując globalną przejrzystość kwalifikacji.

⁽¹⁰⁾ Tom I: Rozdziały tematyczne.
<http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/2213>;

Tom II: Przykłady krajowe i regionalne.
<http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/2213-0>

⁽¹¹⁾ ERK, ramy odniesienia dla kwalifikacji w państwach członkowskich ASEAN, ramy kwalifikacji dla Karaibów, ramy kwalifikacji dla państw Zatoki Perskiej, ramy kwalifikacji dla państw regionu Pacyfiku, ramy kwalifikacji Wspólnoty Rozwoju Afryki Południowej oraz ponadnarodowe ramy kwalifikacji dla Uniwersytetu Wirtualnego Małych Państw Członkowskich Wspólnoty.

